

Overweging Scheppingszondag 2018 Bennekom

“De zon zal verduisterd worden en de maan zal geen licht meer geven; de sterren zullen uit de hemel vallen”... Met deze beelden schildert Jezus het naderen van het einde van de wereld wanneer hemel en aarde zullen vergaan. Apocalyptische beelden waarvan ik lang heb gedacht dat ze thuishoorden in science fiction films, omdat ze ver van de realiteit verwijderd waren. Maar na deze zomer met zijn extreme hitte, met een najaar waarin allerlei weerrecords werden gebroken, en na enkele jaren waarin ongekende hitte voor hongersnood en bosbranden zorgde, ongekende neerslaghoeveelheden voor alles verslindende modderstromen en ongekende kou het leven aan veel vooral oudere mensen kostte, betwijfel ik of die beelden wel zo onrealistisch zijn. Wie de beelden op TV ziet van het alsmear vernietigender spoor bij dat tsunami's en orkanen langs kuststreken in de wereld trekken, mede door de rappe stijging van de zeespiegel, dan mag je toch wel spreken van apocalyptische taferelen. De ontregeling van de natuur die Jezus schetst begint meer en meer een beeld te worden dat past bij de realiteit die wij op onze aarde meemaken. Onze aarde, onze natuur, is ernstig ontregeld en zoals we weten speelt de invloed van de mens op zijn leefomgeving daar een cruciale rol bij, een rol die zo bepalend en ingrijpend is dat het geologische tijdperk waarin wij leven de naam Antropoceen heeft gekregen.

Het is één voor twaalf, of misschien enkele seconden voor twaalf. Maar zijn we ons daar bewust van? Jezus houdt ons die vraag voor in een eenvoudige gelijkenis: als je de takken van de vijgenboom ziet uitlopen en in blad schieten, dan weet je dat de zomer in aantocht is. Wees dus waakzaam, let goed op, op de tekenen die je om je heen ziet. En die tekenen zijn er in veelvoud en ze worden steeds duidelijker en indringender: wie zijn ogen open heeft en bewust om zich heen kijkt, die kan er niet langer om heen: alles wijst erop dat we onze aarde aan het vernietigen zijn. Het roer moet om en drastisch ook willen we onze aarde van de ondergang redden. Met onze manier van leven, of het nu gaat om de CO₂-uitstoot of de vaak vergeten uitstoot van methaan door de veehouderij, het verdwijnen van de biodiversiteit waardoor bv. de bijen- en vlinderstand ernstig wordt aangetast, het kappen van bomen in de oerwouden of het dumpen van ongelooflijke hoeveelheden plastic in onze oceanen, overbelasten we niet alleen de natuur, we verstoren alle evenwichten die het leven mogelijk maken en in stand houden. We zijn in hoog tempo bezig de aarde te verstikken, haar van haar adem te beroven waardoor ze sterft. En wij mensen, met haar... We zijn blijkbaar vergeten dat wij als mensen onlosmakelijk verbonden zijn met de aarde, dat wij en de aarde één zijn, dat wij aarde zijn.

Het verhaal van de schepping, het tweede om precies te zijn dat we aantreffen in het tweede hoofdstuk van het boek Genesis, herinnert ons precies daaraan. Het vertelt ons dat er in het begin nog helemaal niets groeide op de aarde. Dat zou best hebben gekund, want God zou het zo kunnen

laten regenen en met dat regenwater zou de aarde tot bloei kunnen komen. Maar God laat het niet regenen op aarde zolang de mens er niet is.

In het eerste scheppingsverhaal – u kent het wel van ‘zo werd het avond en morgen de eerste dag, de tweede dag etc. – wordt de mens als laatste geschapen. In sommige opzichten is de mens de kroon op het werk. Maar hier wordt een ander accent gelegd: de mens is het eerste schepsel en wel omdat de mens nodig is om ervoor te zorgen dat het groeipotentieel van de aarde, dat de krachten die op aarde heersen, in toom gehouden worden zodat er een balans ontstaat waarin het leven goed, ja zeer goed kan zijn in al zijn rijkdom en veelkleurigheid. Het eerste wat God dus doet is de mens maken en die mens, de *adam* in het Hebreeuws, wordt genomen uit de aarde, uit de *adamah*. De mens is dus van de aarde, aardling, volledig aarde behalve dan dat God de mens zijn adem in de neus blaast waardoor hij een levend wezen wordt. In de mens komen dus kwetsbaarheid (de mens als stof der aarde) en bezielheid, creativiteit en energie (de mens met een geest) samen. Een mens is kwetsbaarheid en kracht.

God bewerkt de aarde dus zodanig dat er een levend wezen, een mens uit ontstaat. En het is vervolgens de taak, de opdracht, de roeping van die mens – en mens wordt hier inclusief gebruikt, vrouwen en mannen omvattend – om, net als God, de aarde te bewerken en deze daarmee levend te maken en in leven te houden. En er wordt nog iets aan toegevoegd: de mens moet de aarde niet alleen bewerken maar ook bewaken. De mens is dus geroepen om niet alleen van alles met die aarde te doen, maar ook om op te letten, waakzaam te zijn, te letten op de tekens waaraan af te lezen valt of de mens in zijn streven succesvol is, of de aarde wel gezond blijft, bloeiend en duurzaam vruchtbaar is. Dat is geen eenvoudige opgave, dat realiseert ook God zich en daarom legt hij voor de mens eerst een proeftuintje aan in Eden. Dat is dus geen paradijs zoals er vaak van gemaakt is, nee juist niet, het is een oefentuintje waarin de mens leert om verantwoordelijkheid te nemen voor de aarde, voor de schepping. Pas wanneer de mens voldoende geoefend heeft, en weet heeft van goed en kwaad, van wat het leven bedreigt en van wat het leven bevordert, en dus verantwoordelijkheid kan dragen, mag hij de wereld in om de aarde te bewerken en te behoeden, onze wereld die een paradijs moet worden door de mens die er zorg voor draagt.

Ik zei het al: de mens, daarmee wordt de hele mensheid bedoeld, wij, alle bewoners van deze aarde. Samen zijn we verantwoordelijk voor die aarde, voor een verantwoord gebruik van grond, water, lucht en de rijke voorraden aan stoffen die de aarde in zich draagt, voor eerlijke verdeling van wat ze voortbrengt en voor het bewaken van het subtiele evenwicht tussen verwaarlozing en uitbuiting. Het verhaal over de schepping zegt dat onze zorg of ons gebrek daaraan voor de aarde hetzelfde is als onze zorg of onze verwaarlozing van onszelf, want wij zijn de aarde en het lot van de aarde is ons lot. Voor wie waakzaam is en oplet zijn er genoeg tekenen te zien die deze fundamentele waarheid onderstrepen: zoals de aarde uit balans is, zo is de hedendaagse mens uit balans. Stress en burnout

begeleiden mensen die zichzelf voorbijlopen in de veelheid van werkzaamheden die ze menen te moeten doen; er is vrijwel geen rust meer, voor steeds meer mensen zien alle dagen er hetzelfde uit; niet eerder ploeterden mensen al op jonge leeftijd met de zware verantwoordelijkheid voor inkomen, voor de opvoeding van hun kinderen, voor de zorg voor ouders, voor het goed houden van een relatie.... Steeds meer jonge kinderen lijden aan onrust, overgevoeligheden, allergieën, lusteloosheid en vitaminegebrek. Nooit eerder waren er zoveel auto-immuunziekten, nooit eerder maakten zoveel mensen een einde aan hun leven omdat ze het niet meer aankunnen en nooit eerder leden zoveel mensen aan een gebrek aan levenskwaliteit en aan verlatenheid. De mens is evenzeer uit balans als de aarde en de tekenen zijn even alarmerend. Met het natuurlijke klimaat is het even zorgwekkend gesteld als met ons menselijke klimaat.

U vraagt zich misschien af of er nog een lichtpuntje te bespeuren is in dit gitzwarte scenario, of er iets is waarmee we het tij kunnen keren. Jezus wijst op zijn woorden die altijd blijven, die onverminderd relevant zijn, die ons altijd een weg blijven wijzen naar hoe onze wereld bedoeld is, naar wat hij het koninkrijk van God noemde. Jezus is Gods woordvoerder, degene die Gods woord spreekt en doet. Zo herinnert hij ons aan onze wezenlijke roeping, aan wie wij ten diepste zijn: aarde en adem, kwetsbaar en geestkrachtig. Het is onze roeping die twee wezenlijke kanten van onszelf en van onze aarde in balans te houden. Zou het kunnen dat de balans is doorgeslagen naar de kant van het krachtige, het creëren, het maakbare? Naar de kant van 'the sky is the limit'? In de boodschap van Jezus met de apocalyptische beelden van een wereld die op het punt staat te vergaan, hoor ik een ultieme zorg en een ultieme oproep om de balans te herstellen, om niet langer onze eigen kwetsbaarheid en die van onze moeder aarde te negeren. Om de aarde en de mens gezond te houden moeten activiteit en passiviteit, lichaam en geest, weer in evenwicht worden gebracht. Er is een tijd van werken en van rusten (sjabbat), van inspanning en van herstel, van inademen en uitademen. Er moet een einde komen aan de roofbouw die gepleegd wordt op mensen, die we plegen op onszelf en dus ook op de aarde in naam van een economie die niet langer dienstbaar is aan de welvaart en het welzijn van *alle* mensen en van de *hele* aarde. Je zou Jezus' evangelie, zijn bliden boodschap, zo kunnen samenvatten: laten we in Godsnaam onze naaste – onze medemens, onze medeschepselen, onze aarde – lief gaan hebben door er zorg voor te dragen alsof het onszelf betreft, die aardling, die een goddelijke kracht in zich draagt waardoor hij tot veel moois in staat is, maar die ook kwetsbaar en broos is, die zijn grenzen heeft. Zouden wij zo naar onszelf kunnen kijken en voor onszelf kunnen zorgen? En is het mogelijk dat we precies zo kijken naar onze aarde en die niet alleen bewerken maar ook behoeden? Dat we voor haar zorgen omdat ze ons eigen vlees en bloed is? Dat het zo moge zijn.

Bennekom, Scheppingszondag 2018

Hans Lammers